Kotoutumispoliittinen selonteko
OKM:n lausunto

Hallintovaliokunnan kuuleminen 11.2.2022

Opetusneuvos Kaisu Piiroinen
Opetusneuvos Annika Bussman

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Keskeiset havainnot OKM:n hallinnonalalta: ohjaus

- Selonteossa on nostettu esiin lukuisia ohjaukseen liittyviä kehittämistarpeita ja toimenpiteitä. OKM pitää tätä erittäin perusteltuna.
- Monet ohjauksen ongelmat liittyvät tällä hetkellä siihen, että kotoutumissuunnitelmien laatimisvastuu ja niin ollen myös ohjausvastuu jakautuu kohderyhmittäin TE-hallinnon (työttömät työnhakijat) ja kuntien (muut) kesken. Tilannetta ehdotetaan selonteossa parannettavaksi mallintamalla alkuvaiheen ohjausta ja yhdenmukaistamalla ohjauksen valtakunnallisia kriteerejä.
- OKM pitää tärkeänä selonteon mukaista *matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontatoiminnan kehittämistä ja vakinaistamista.* Toimeenpanovaiheessa tulisi huolehtia siitä, että *ohjaus- ja neuvontapalveluja voisivat käyttää kaikki alueella asuvat maahan muuttaneet, myös opiskelijat.*

Keskeiset havainnot OKM:n hallinnonalalta: työvoiman ulkopuolella olevat naiset

- *Selonteossa on nostettu erityiseksi kohderyhmäksi työvoiman ulkopuolella olevat naiset.* Heidän roolinsa perheen kotoutumisen edistämisessä ja lasten koulunkäynnin tukemisessa on huomattavan tärkeä ja tarvittavat kehittämistoimet moninaisia.
- Kotona lapsia hoitavat vanhemmat eivät ole työhakijoita ja he kuuluvat kotoutumislain mukaisesti kuntien kotoutumistoimien piiriin. Käytännössä heidän tavoittamisensa – esimerkiksi kotihoidontuen loppumisvaiheessa - on haasteellista ja heille tarjottavat palvelut myös vaihtelevat kunnittain.

Keskeiset havainnot OKM:n hallinnonalalta: Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen, aikuisten perusopetuksen ja kotoutumiskoulutuksen laatu

- *Osaamisen vahvistaminen on yksi keskeisimmistä keinoista maahanmuuttajien työllisyysasteen parantamiseksi*. Jonkinasteinen suomen/ruotsin kielen taito on lähes välttämätön edellytys suomalaisille työmarkkinoille työllistymiselle. Kieliopintojen lisäksi tarvitaan erilaisia pätevöittäviä ja täydentäviä koulutuksia.
- OKM pitää *sekä työllistymisen että muun yhteiskuntaan integroitumisen kannalta tärkeänä, että kotoutumiskoulutuksen kielen oppimisen tavoitteet säilyvät selonteossa linjatun mukaisesti tässä työssä kunnianhimoisina eikä niitä alenneta*. Nykyistä parempiin tuloksiin pääsemiseksi tulisi lisätä tukitoimia ja/tai pidentää opiskeluaikaa niiden kohdalla, jotka eivät vuodessa ehdi oppia tarpeeksi suomen/ruotsin kieltä ja muita jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia perustaitoja.
- Selonteossa esitetty *kotoutumiskoulutuksen lähtötaso- ja päättöarvioinnin yhdenmukaistaminen ja koulutuksen aikainen oppimista tukeva arviointi tukisi opetuksen tasalaatuisuutta, oppimisen läpinäkyvyyttä ja realistisen oppimispolun muodostumista.*

Keskeiset havainnot OKM:n hallinnonalalta: kotosuunnitelman kesto

- Maahanmuuttajat ovat kotoutumisen edistämisen palvelujen näkökulmasta hyvin heterogeeninen joukko luku- ja kirjoitustaidottomista korkeakoulutettuihin. *Mikäli kotoutumissuunnitelman kesto lyhennetään kahteen vuoteen, tulee koulutuspolkujen ja etuuksien jatkuvuus varmistaa niin, että myös heikot perustaidot omaavien kohderyhmä ehtii saavuttaa ne perustaidot, joita jatko-opinnoissa ja työelämässä vaaditaan.*
- Jatkovalmistelussa on huomioitava, että kotoutumissuunnitelman voimassaoloajan lyhentäminen edellyttäisi laki- ja rahoitusjärjestelmän muutoksia vapaan sivistystyön kotoutumissuunnitelman mukaisten koulutusten toteutuksessa.
- OKM pitää tärkeänä selonteon nopeana toimena esitettyä kotoutumislain muuttamista siten, että *kotoutumisaikana aloitettuihin omaehtoisiin työttömyysetuudella tuettuihin opintoihin sovellettaisiin kotoutumislakia opintojen päättymiseen asti kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättymisestä huolimatta.* Tämä vähentäisi opintojen keskeyttämistä.

Keskeiset havainnot OKM:n hallinnonalalta: taide ja kulttuuri

- OKM pitää tärkeänä selonteossa esille nostettua valtavirtaistamisen näkökulmaa. Etninen, kielellinen ja kulttuurinen moninaistuminen on otettava valtavirtaistettuna huomioon myös kaikessa taide- ja kulttuuripoliittisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa, ja niin, että se näkyy ja vaikuttaa läpileikkaavasti myös rahoitusjärjestelmissä. Myönteinen erityskohtelu ja erillisratkaisut ovat hyväksyttäviä, jos niiden avulla edistetään tavoitteiden saavuttamista. Taiteen ja kulttuurin päätöksentekojärjestelmiä on myös syytä kehittää niin, että ne heijastavat Suomen muuttuneita väestörakenteita.
- OKM pitää tärkeänä, että taide ja kulttuuri nähdään myös kotoutumiskoulutuksen resurssina. Tähän pääsemiseksi on tärkeää lisätä tietoisuutta yleisten kirjastojen, museoiden ja muiden taide- ja kulttuurilaitosten tehtävistä ja palveluista osana kotoutumiskoulutusta ja muuta kotoutumista